

Det kongelige barne- og likestillingsdepartement

Høring: Endringer i barneloven m.v. om bedre beskyttelse av barn

Stine Sofies Stiftelse arbeider for en barndom uten vold ved å iverksette prosjekter for å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn, samt ivareta det voldsutsatte barnet og dets pårørende. Stiftelsens høringssvar vil være utfra et barneperspektiv og hva som er til det beste for barnet.

Tap av foreldreansvar mv:

Departementet foreslår at domstolen av eget tiltak skal ta opp og avgjøre sak om tap av foreldreansvar, retten til å ha barnet boende fast hos seg og samværsrett når en forelder er dømt i en straffesak for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn. Sakene skal vurderes konkret, men utgangspunktet er tap av alle rettigheter. Departementet har begrenset dette til å gjelde kvalifiserte handlinger med høy strafferamme, men uttrykker at også ved andre lovbrudd vil den straffbare handlingen innebære manglende omsorgsevne hos den domfelte forelderen og en oppfordring til den andre forelder om å reise sak for domstolen.

Stine Sofies Stiftelse mener:

Stiftelsen er enig i de bestemmelsene som er omfattet og forstår at grensen må trekkes et sted, men ser likevel at andre handlinger kan utløse like stort behov for beskyttelse av barnet, slik som § 304 om seksuell handling med barn under 16 år. Departementet oppstiller videre muligheten for unntak, slik at ikke alle rettighetene kan fradømmes dersom noe annet er til det beste for barnet. Stiftelsen savner en vurdering av om dette unntaket kan avhjelpe at også mildere straffebud kan omfattes av bestemmelsen, som for eksempel mishandling etter § 282 med en øvre strafferamme på seks år. Skadevirkningene av fysisk, psykisk og opplevd vold er så allment kjent at man bør foreta en grundig vurdering av om også vold etter § 282 bør omfattes.

Stiftelsen er i utgangspunktet positiv til at domstolen på eget initiativ skal ta opp sak om tap av foreldreansvar m.v, da man i noen tilfeller ser at den andre forelderen ikke selv er i stand til å gjøre dette. Dette er en ekstra beskyttelse for barn med foreldre som ikke makter å beskytte barnet mot nye overgrep. Stine Sofies Stiftelse har fått tilbakemelding fra mange foreldre om at en av de største utfordringene med en barnelovssak er det økonomiske aspektet. Forslaget departementet foreslår avhjelper ikke dette, da departementet legger den økonomiske byrden over på partene. Stiftelsen har tidligere uttrykt behov for fri rettshjelp uten behovsprøving i saker hvor det foreligger dom eller andre sterke bevis for vold eller seksuelle overgrep mot barn. Dette kan langt på vei føre til samme beskyttelse av barn som forslaget, ved at økonomi ikke blir et avgjørende moment mot å reise sak. Da vil forslaget som departementet foreslår være av størst betydning i de sakene hvor den andre forelderen av andre grunner velger å opprettholde samliv og samvær mellom domfelte og barnet.

Dersom det offentlige av eget initiativ, av hensyn til beskyttelse av barnet, tar opp en sak, mener Stiftelsen at det offentlige også må dekke kostnadene og ikke legge denne byrden over på de private partene. I de fleste tilfellene vil den dømte måtte dekke kostnadene til den andre forelderen, men denne vil kunne ha begrenset betalingsevne. Dette vil utgjøre en unødvendig byrde og usikkerhet for den andre forelderen. Stiftelsen savner en grundigere vurdering av den økonomiske utfordringen det kan utgjøre for de private partene at domstolen pålegger dem til å reise sak.

Stiftelsen er enig i presisering i loven om at foreldre ikke kan inngå avtale i strid med dommen, slik at dommen bare kan endres ved at det reises sak for domstolen og det kreves sterke grunner for endring.

Departementet ønsker å begrense adgangen til rettsforlik til bare å være aktuelt der det er enighet mellom foreldrene om tap av alle rettighetene under ett. Spørsmålet er om det i noen tilfeller av hensyn til barnets beste kan være aktuelt med samvær under tilsyn, til tross for domfellelse i en svært alvorlig sak. Spesielt vil dette kunne være aktuelt dersom tap av alle rettigheter også gjelder barn som ikke er fornærmet i saken. Stiftelsen kjenner eksempler hvor barnet selv sterkt ønsket samvær, og det ikke er sannsynlig at vold eller overgrep vil skje igjen. Samtidig er det saker hvor det blir samvær med tilsyn til tross for sterk motstand fra barnet. Det er viktig at barnets motstand mot samvær i slike alvorlige saker blir lagt avgjørende vekt på. Stiftelsen ser også behovet for at den andre forelder beskyttes mot den domfeltes og domfeltes advokats press om rettsforlik om samvær med tilsyn.

Stiftelsen ser behov for en slik beskyttelse av barnet selv før saken er rettskraftig. Likevel så vil det kunne utløse mange prosesser for barnet, dersom saken skal opp flere ganger avhengig av utfallet av saken. Stiftelsen er usikker på hva som er den beste måten å løse dette på. Ett alternativ kan være en midlertidig avgjørelse om tap av alle rettigheter, som blir endelig ved rettskraftig dom.

Det foreslås at politiet skal ha som oppgave å underrette domstolen om straffedom og antall barn domfelte har. Stiftelsen ser det som et naturlig valg at politiet innehar denne oppgaven, men er opptatt av at det ikke blir avhengig av kapasitet eller person, slik at det innføres gode rutiner og konsekvenser for manglende underretning.

Departementet foreslår en bestemmelse som fastsetter at når en forelder som bor sammen med barnet taper foreldreansvaret, så følger det av dette at forelder heller ikke kan ha omsorgen for barnet. Med dette mener departementet det er tydelig at forelderen ikke kan bli boende sammen med barnet. Stiftelsen mener det bør skrives uttrykkelig at den dømte forelderen ikke kan ha omsorgen for barnet og da heller ikke bli boende sammen med barnet. Dette sender et sterkere signal til den andre forelderen.

Forslaget gjelder ikke retten til opplysninger om barnet. Dette reguleres av barneloven § 47 hvor utlevering av opplysninger ikke skjer dersom det kan være til skade for barnet. Stiftelsen mener at et forbud mot opplysninger når man er fradømt alle rettigheter grunnet overgrep kan lette situasjonen for den gjenværende forelder ved at denne slipper at ulike instanser skal vurdere om det er til «skade for barnet». Det vil også kunne skape økt forutsigbarhet og trygghet for barnet.

Innføring av kontaktforbud:

Departementet foreslår innføring av plikt for dommeren til å vurdere om kontaktforbud skal ilegges. Kontaktforbud skal vurderes ved domfellelse for strl § 299, § 302, § 304, § 306, samt § 282 b.

Stine Sofies Stiftelse mener:

Det har til nå vært avhengig av om de andre aktørene tar dette opp, og adgangen brukes for sjelden. Det er tale om alvorlige straffbare handlinger som absolutt bør utløse kontaktforbud overfor det utsatte barnet.

Stiftelsen støtter at det ikke skal gjennomføres samvær når domfelte er ilagt kontaktforbud overfor barnet. Departementet uttaler videre at også når bostedsforelder (og ikke barnet) innvilges beskyttelsestiltak, vil det som oftest ikke være til barnets beste å gjennomføre avtalt eller fastsatt samvær, men ønsker likevel ikke å lovfeste dette. Stiftelsen ser at det kan være behov for en slik lovfesting, slik at bostedsforelder ikke blir utsatt for urimelig press fra domfelte, og at samvær i slike tilfeller kan utgjøre en betydelig belastning for barnets omsorgssituasjon.

Stiftelsen er svært positiv til at forbudet også kan omfatte oppholdsforbud i eget hjem der barnet bor på samme adresse, og forbud mot opphold i nærmiljøet der barnet bor. Stiftelsen har mottatt flere henvendelser den siste tiden hvor gjerningspersonen flytter tilbake i nærområdet. Det er derfor viktig at begrensingen ikke gjelder kun barnets forelder eller steforelder, da det kan tenkes at den dømte likevel har en tilknytning til barnet eller barnets omsorgssituasjon som utløser et behov for beskyttelse av barnet. Også ved overgrep begått av nabo eller en person i nærmiljøet vil dette kunne være aktuelt. Stiftelsen støtter også at kontaktforbudet kan gjelde andre barn enn den som er fornærmet i saken.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om også andre lovbrudd bør omfattes. Stiftelsen mener at bestemmelsene om voldtekt, drap og incest også bør nevnes. Det må også vurderes om bestemmelsen om grooming skal kunne utløse et kontaktforbud.

Foreldreansvar etter dødsfall:

Departementet ønsker å innføre en samlebestemmelse om domstolens behandling av saker om foreldreansvar etter dødsfall og om foreldreansvar etter dom i straffesak for alvorlig

vold og overgrep mot egne barn. Stiftelsen støtter innføring av ny bestemmelse om barnets beste, og presiserer at dette må være overordnet det biologiske prinsipp.

Stiftelsen støtter også departementets forslag om at når det foreligger midlertidige avgjørelse i saker hvor en forelder har forvoldt den andre forelders død, og foreldreansvaret fratras, så skal den gjenlevende ikke ha omsorgen for barnet, og det skal heller ikke være samvær så lenge avgjørelsen gjelder.

Med vennlig hilsen

Stine Sofies Stiftelse

Ada Sofie Austegard

Generalsekretær

Mari Jensen
Mari Jensen
Jurist